

ill. a korábban végzett bejárástól eltérően tudtuk azokat lokalizálni.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS – CSENGERI PIROSKA

289. Salgótarján, Bevásárlóközpont

(Nógrád megye) B, Á

A részletes tanulmány lásd a kötet 11. oldalán!

GUBA SZILVIA – VADAY ANDREA

290. Ságújfalu, Kossuth utca 187.

(Nógrád megye) B, V

2006–2007-ben folyamatos szakfelügyeletet biztosítottunk a községben végzett szennyvízvezeték fektetésének földmunkáinál. A külterületi szakaszon a patakpart közelében haladt a nyomvonal, itt semmilyen régészeti jelenséget nem sikerült megfigyelnünk. Belterületen a Kossuth utca 187. sz. ház előtt az árokban egy égett paticsos gödörrezt figyeltünk meg, melyből késő bronzkori–kora vaskori cserepeket gyűjtöttünk. Ez az objektum annak a lelőhelynek a része, melyet 2002-ben Tankó Károly fedezett fel, és ahol a 177. sz. ház telkén egy kisebb feltárást is végzett.

BÁCSMEGI GÁBOR

291. Sárospatak, vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

Az I. Rákóczi György által alapított sárospataki ágyúöntőműhelyre vonatkozó történeti forrásanyagot Détsy Mihály gyűjtötte össze és dolgozta föl. A műhely folyamatos működését 1631-től tanúsítják írott források. Az 1631 és 1648 közötti időszakban 4, név szerint ismert ágyúöntőmester dolgozott, akik összesen mintegy 80 ágyút és 10 harangot öntöttek a fejedelem megrendelésére. I. Rákóczi György halála után, 1648-tól már nincsen adat a további üzemeltetéséről.

A műhely régészeti feltárása 2006 júniusában kezdődött meg, az írott forrásokból jól ismert, geoelektromos méréssel lokalizált épületkomplexum feltárás, tervásatás keretében. A méréseket a Miskolci Egyetem Geofizikai Tanszéke végezte, Hursán László vezetésével.

A kutatás első évében feltártuk a műhely két kisebb, É-i helyiségét, továbbá részben a műhely D-i oldalán található olvasztókemencét.³¹ 2007-ben csaknem teljesen feltártuk a kemence megmaradt részeit: az olvasztótér törtköves alapozását, a tűztérbe vezető fo-

lyosót és lépcsőlejárót, valamint a kemencéhez tartozó kémény alapozását. Ugyanekkor került sor két kifalazott öntőakna részleges feltárására. Főbb vonalaiban tisztáztuk a műhely alaprajzi rendszerét, s elkezdtük az épület közvetlen környezetének vizsgálatát is.

Az ágyúöntőműhely a belső vár DNy-i bástyája előtt, a déli külső várfal mellett található. A geoelektromos mérésekkel lehatárolt területre 8×8 m-es szelvényekből álló hálót tűztünk ki. A téglalap alakú, 16×24 m-es, minimum 3 helyiségből és folyosóból álló épülethez legkorábbi része a „B” szelvényben feltárt, ÉNy-i kőépület lehetett. A belül vakolt falú kis helyiség É-i fala mellett a döngölt agyagpadlóba mélyedve három nagyobb méretű oszlophelyet tártunk fel. Ehhez az épülethez toldották hozzá az ÉK-i kisebb, 80 cm felmenő falazattal a „C” szelvényben feltárt helyiséget, melynek vastagon tapasztott padlóját kisebb foltokban meg tudtuk figyelni. Az ÉNy-i helyiségbe vezető ajtajának küszöbköve és ajtókeretének néhány töredéke is előkerült a „B” szelvényben.

A két kisebb helyiséghez délről csatlakozott az olvasztókemencét, s az öntőaknákat is magába foglaló, nagy alapterületű műhelyrész. A műhely D-i falához épített olvasztókemence tűzterébe vezető lépcsőt egy 240 cm széles folyosón lehetett megközelíteni, melynek bejárata a műhelyépület K-i oldalán nyílt. Az „E” szelvényben feltárt 110 cm széles, 11 fokból álló, téglából épült lépcsőlejáró egy 210 cm hosszú, téglaköpenyezésű tüzelőfolyosóhoz vezet, melynek végén került elő a 200 cm hosszú, 310 cm belmagasságú, téglaboltozatú tűztér. A tűztér végén, a boltozat alatt egy nyílást tártunk fel, mely a füstelvezetést szolgálta, a nyílás fölött, a tűztér folytatásaként a kemencéhez tartozó kémény alapjának maradványait bontottuk ki. A lépcsőlejárót és a tűzteret törmelékréteg töltötte ki. Innen nagy számban kerültek elő az olvasztótér szürke színű, grafitos téglái, melyek közül többen a felületére tapadt bronzolvadékot figyeltünk meg, némelyik téglapedig a nagy hőtől üvegesen megfolyt. A tűztér és a hozzá vezető folyosó É-i oldala mellett került elő az olvasztótér törtköves, 310×310 cm-es alapozása, valamint az alapozás DK-i sarkában az olvasztótér felépítményének egy csekély méretű megmaradt részlete.

Az olvasztótér É-i oldala előtt közvetlenül, a mai felszíntől számítva 310 cm mélységben jelentkezett a kemencéhez tartozó öntőakna (I. sz. akna) ÉK-i sarka. Az akna helyét egy nagyméretű, fehér kőporos folt jelölte az „A” szelvény DNy-i sarkában. A négyzet alakú, kőfállal bélelt, nagyjából 3×3 m-es aknát egyelőre csupán 100 cm mélységig tudtuk feltárni biztonságosan. Az olvasztótér alapozásának ÉNy-i sarka előtt egy másik, kisebb akna (II. sz.) került elő, a mostani terepszinttől 150 cm mélységben. A meglehetősen szűk, téglalap alakú akna mérete 100×220 cm, három oldalán kőfállal bélelt (Ny-i falát a műhelyépület fala jelenti), D-i oldalát pedig a kötött agyagos altalaj alkotta, ahol a bontás során deszkabélés lenyomatát figyeltük meg.

31 Az első kutatási esztendő eredményeiről 2006 novemberében egy – utóbb hibásnak bizonyuló feltételezéseket is tartalmazó – rövid hírben számoltunk be az Örökség c. folyóiratban. A Magyar Múzeumok c. folyóirat 2007/1 számában közölt bővebb írás az addigi eredmények újragondolásával elsősorban az olvasztókemence vonatkozásában pontosabb megállapításokat tartalmazott. A régészeti szempontból csaknem teljesen egyedülálló lángkemence értelmezésében Belényesi Károlynak tartozom köszönettel.